
"Zajęcie broszury pt. «Na przykład»" : poemat T. Peipera przed Sądem Okręgowym w Krakowie

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 64/4, 233-243

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

„ZAJĘCIE BROSZURY PT. »NA PRZYKŁAD«”

POEMAT T. PEIPERA PRZED SĄDEM OKRĘGOWYM W KRAKOWIE

Opracował

STANISŁAW JAWORSKI

W sprawie konfiskaty poematu Tadeusza Peipera *Na przykład* wiadomo dotąd tylko tyle, ile sam autor powiedział na ten temat w rozmowie z Marianem Piechalem¹ oraz podał w informacji wydrukowanej dodatkowo, po rozprawie z 18 kwietnia 1931, na jednej z nie liczbowanych stron swjej książki. Pisał tam:

„Prokurator Sądu Okręgowego w Krakowie zarządził 6 II 1931 konfiskatę poematu, którą Wydział Karny na posiedzeniu niejawnym 11 II zatwierdził, wskazując w swym postanowieniu na znamiona występku zawarte w dwuwierszu na str. 10 i w szeregu miejsc na str. 22, 23, 24, 25, 27, 28 i 30. Od tego postanowienia wniósł autor sprzeciw, w następstwie którego odbyła się 18 IV rozprawa sądowa. Po wywodzie autora, który stanął przed sądem bez adwokata, trybunał zatwierdził tylko konfiskatę dwuwiersza. Jego ślad w niniejszym wydaniu: [redacted]”².

Obecnie znamy już tekst przemówienia, ogłoszonego przez autora przed sądem w obronie swego poematu³. Sprawa jest interesująca nie tylko ze względu na Peipera, ale i dlatego, że o przypadkach interwencji cenzury w życie artystyczne okresu międzywojennego, nie tak znów zresztą licznych, nie wiemy zbyt wiele. Problem ten czeka jeszcze na swego monografistę. Być może, iż przedstawienie toku postępowania sądowo-administracyjnego w odniesieniu do utworu Peipera będzie do tego jednym z przyczynków⁴.

W Archiwum Państwowym Miasta Krakowa i Województwa Krakowskiego zachował się zespół akt dotyczących konfiskaty poematu *Na przykład* (Akta Sądu Okręgowego Karnego w Krakowie, sygn. SOKKr 604, IV Pr 32/31). Na tzw. koszulce wypisany jest tytuł sprawy: *Zatwierdzenie zajęcia broszury pt. „Na przykład”*. Znajdują się tam następujące dokumenty:

¹ M. Piechal, *Skonfiskowany poemat*. „Wiadomości Literackie” 1931, nr 28, z 12 VII. Peiper omawiał tam m. in. przebieg rozprawy z 18 IV.

² T. Peiper, *Na przykład. Poemat aktualny*. Kraków 1931.

³ T. Peiper, *Skonfiskowany poemat przed sądem*. W: *O wszystkim i jeszcze o czymś*. Kraków 1973.

⁴ W takim kontekście mówił m. in. właśnie o potrzebie poznania sprawy konfiskaty poematu *Na przykład* J. Stradecki na konferencji poświęconej problemom badania życia literackiego (Łódź, kwiecień 1972). Zob. powielony w materiałach konferencji konspekt tego wystąpienia: *Życie literackie 1890—1939*, s. 5.

1) wniosek prokuratora z 10 II 1931 o zatwierdzenie konfiskaty wraz z dwoma załącznikami (pismo Starostwa Grodzkiego w Krakowie z 7 II o wykonaniu konfiskaty oraz wyciąg z przemówienia premiera Sławka);

2) postanowienie Sądu Okręgowego z 11 II (wraz z tekstem brulionowym, wpi-sanym odrębnie na formularzu protokołu);

3) zwrotne poświadczenie odbioru postanowienia, przesłanego pod adresem: „P.T. Wydawnictwo Zwrotnica, Drukarnia Narodowa w Krakowie”, podpisane: „Klara Telzowa, żona adres[ata]”, z datą 12 II 1931;

4) zwrotne poświadczenie odbioru postanowienia, przesłanego pod adresem: „Tadeusz Peiper, Drukarnia Zwrotnicy Narodowa w Krakowie”, podpisane: „Geller-równa”, z datą 12 II 1931;

5) sprzeciw Tadeusza Peipera, bez daty, z podaną datą wpływu 16 II i adno-tacją o sposobie dostarczenia: „osobiście”;

6) pismo wiceprokuratora Rejonu I Sądu Okręgowego z 13 II z prośbą o udzie-lenie akt, przy czym na odwrocie umieszczone jest pismo Sądu Okręgowego z 14 II informujące o zgodzie na przedłożoną prośbę;

7) pismo wiceprokuratora Rejonu I z 17 II o zwrocie akt po wglądzie;

8) pisemne polecenie dla sekretariatu wezwania na rozprawę w dniu 18 IV T. Peipera oraz prokuratora;

9) zwrotne poświadczenie odbioru wezwania oskarżonego na rozprawę wyzna-czoną na 18 IV, przesłanego pod adresem: „Peiper Tadeusz, literat, Kraków, Ja-giellońska 5”, datowane 21 III 1931, z dopiskiem doręczyciela, iż mimo uprzedzenia nie zastał adresata, akt sądowy zaś złożył w magistracie.

10) protokół posiedzenia jawnego w Sądzie Okręgowym z 18 IV 1931 (wraz z brulionem uzasadnienia);

11) zażalenie wiceprokuratora Rejonu I do Sądu Apelacyjnego na postanowie-nie Sądu Okręgowego z 18 IV 1931, datowane 20 IV 1931 (wraz z pismem przewod-nim Prokuratury);

12) pismo przewodnie Sądu Okręgowego, kierującego akta sprawy do Sądu Ape-lacyjnego z 22 IV 1931;

13) postanowienie Sądu Apelacyjnego z 6 V 1931;

14) zwrotne poświadczenie odbioru postanowienia Sądu Apelacyjnego z 6 V 1931, przesłanego pod adresem: „Emil Haecker, wydawca »Naprzodu«, Kraków, Du-najewskiego”, podpisane: „Dr Wanda Saniurdłówna” (nazwisko słabo czytelne), a da-towane 16 V 1931;

15) zwrotne poświadczenie odbioru tegoż postanowienia, przesłanego pod adre-s: „Tadeusz Peiper, literat, w Krakowie, ul. Jagiellońska 5”, własnoręcznie pod-pisane przez Peipera, z datą 18 V 1931, odnotowaną przez listonosza.

A oto najciekawsze spośród tych dokumentów ⁵:

1. Wniosek prokuratora o zatwierdzenie konfiskaty

Maszynopis, kartka zapisana dwustronnie, opatrzona pieczętą „Pilne!” oraz pieczętą Sądu Okręgowego z datą wpływu „10 lut. 1931”. Omyłka w sygnaturze sprawy — powinno być: 32/31. Zakreślone są odrębnie (przez ujęcie w nawiasy < >)

⁵ Objaśnienie skrótów prawniczych stosowanych w tych dokumentach: austr. p.k. = austriacka procedura karna; dpp. = „Dziennik Praw Państwa”; Dzup. = „Dziennik Ustaw Państwa”; k.k. = kodeks karny; L. cz. = liczba czynności; Pr. = prasowy; Prp. = prawo prasowe; S. O. = Sąd Okręgowy; ts. = tegoż sądu; u.k. = ustawa karna.

punkty 1. i 2. oraz końcowe zdanie (od słów „gdyż autor”), które zostały powtórzone w uzasadnieniu Sądu Okręgowego z 11 II 1931.

Prokurator Sądu Okręgowego w Krakowie

dnia 10 lutego 1931

Prp. 33/31 [!]

Do

Sądu Okręgowego Wydział Karny Prasowy
w Krakowie

Dołączając 1 egzemplarz broszury zatytułowanej *Na przykład, Poemat aktualny*, Tadeusz Peiper, 1931, której konfiskatę zarządziłem dnia 6 II 1931, oraz pismo Starostwa Grodzkiego w Krakowie z 7 II 1931 o wykonaniu konfiskaty, oraz wyciąg z przemówienia P. Prezesa Rady Ministrów, Sławka, wnosząc na zasadzie § 493 austr. proc. kar.⁶, aby Sąd Okręgowy, Wydział Karny Prasowy w Krakowie orzekł:

1. Treść utworu powyższego druku zamieszczonego na stronie 10, pt. *Nad listem*, od słów „Nie myśli” do słów „pękną muzy” zawiera znamiona występku z § 516 u.k.⁷

2. Treść utworu powyższego druku, zamieszczonego na stronie 22, 23, 24, 25, 28, 30, pt. *Gniewne szepty*, od słów „że im” do słów „w kale”, od słów „ten kał” do słów „ohydy osłania”, od słów „jak to ich” do słów „elektrycznej pompy”, od słów „że się” do słowa „katowanie”, od słów „A Barlickiego” do słowa „metalową”, od słów „A Bagińskiego-Florka” do słowa „bili”, od słów „zapowiedź śmierci” do słów „tylko Brześć!!!”, od słów „w śledczych” do słowa „bicie”, i pt. *Dlaczego*, od słów „ohyda w” do słowa „dranie”, zawiera znamiona występku z § 488, 491, 493 u.k. i art. V ustawy z 17 XII 1862, Nr 8, Dzup.⁸

⁶ Paragraf 493 austriackiej *Ustawy karnej o zbrodniach, występkach i przekroczeniach*, z 27 maja 1852 brzmiał: „Wszelkie obrazy czci, określone w poprzednich § 487—492, karać należy w zasadzie jako przekroczenie, aresztem od jednego do sześciu miesięcy, jeżeli je jednak popełniono drukiem — jako występkę, aresztem od sześciu miesięcy do roku. Karze podpada nie tylko pierwszy sprawca, lecz także każdy, kto taką obrazę czci usiłuje dalej rozszerzać”.

⁷ Paragraf 516 tejże ustawy brzmiał: „Kto obrazowymi przedstawieniami albo sprośnymi czynnościami narusza moralność i wstydlivość w sposób prostacki i publiczne zgorszenie wywołujący, staje się winnym przekroczenia i ma być zasądzony na ścisły areszt od ośmiu dni do sześciu miesięcy. Jeżeli jednak takiego naruszenia dopuszczono się drukiem, wówczas należy je, jako występki, ukarać ścisłym aresztem od sześciu miesięcy do roku”.

⁸ Paragraf 488: „Kto w ogóle nawet udzielaniem zmyślonych i przekręconych faktów imiennie albo na podstawie znamion do niego się odnoszących obwinia kogoś o jakąś czynność hańbiącą i niemoralną, która jest zdolna w publicznej opinii uczy-

Zatwierdza się konfiskatę powyższego druku zarządzoną przez Prokuratora Sądu Okręgowego w Krakowie.

Zakazuje się dalszego rozszerzania skonfiskowanej treści powyższego druku.

Zakaz ten ma być ogłoszony w dzienniku urzędowym⁹.

Cały nakład skonfiskowanego druku ma być zniszczony.

W utworze oznaczonym wyżej 1. autor przez nieładne [!] czyny obyczajności i wstydlivość w sposób gruby i publiczne zgorzsenie sprawiający narusza, co uzasadnia znamiona występku z § 516 u.k.

Wobec treści przemówienia Pana Prezesa Rady Ministrów, Sławka, dołączonego w wyciągu, wedle którego w więzieniu w Brześciu nie było znęcania się i sadyzmu i oficerowie pełniący tam obowiązki nie przekroczyli regulaminów i przepisów, treść utworów oznaczonych wyżej 2. zawiera znamiona występku z § 488, 491, 493 u.k. i art. V ustawy z 17 XII 1862, nr 8, Dzup., gdyż autor częściowo przez udzielanie zmyślonych czynów¹⁰ fałszywie obwinia władze więzienne o czyny niehonorowe, mogące

nić go godnym pogardy albo poniżyć". Paragraf 491: „Również dopuszcza się obrazy czci ten, kto komuś innemu publicznie albo wobec kilku ludzi, w drukach, rozpowszechnianych paszkwilach albo obrazowych przedstawieniach jakiegokolwiek rodzaju, czy to imiennie, czy też wedle znamion mu odpowiadających, bez przytaczania pewnych oznaczonych faktów zarzuca zasługujące na wzgardę przymioty albo sposób myślenia albo wystawia go na publiczne szyderstwo. — Jeżeli łączący powołuje się w karnosądowym dochodzeniu, celem uzasadnienia swego łżenia, na hańbiące czynności zelżonego, powinien prawdziwość swego zapodania udowodnić, aby stać się wolnym od kary". Artykuł V ustawy prasowej z 17 XII 1862 w brzmieniu ustawy z 15 X 1868, L. 142 dpp. § 16: „Jeżeli prokurator państwa nie wnosi oskarżenia przeciw jakiejś oznaczonej osobie, może mimo to w interesie publicznym domagać się, aby sąd orzekł zakaz dalszego rozpowszechniania druku w tutejszych krajach wydanego, uzasadniającego swą treścią zbrodnię albo występki. Sąd prasowy rozstrzyga ten wniosek na niejawnym posiedzeniu po wysłuchaniu prokuratora państwa. Jeżeli sąd prasowy orzeka konfiskatę druku, przybić należy jego rozstrzygnięcie w siedzibie sądu i ogłosić w gazecie urzędowej. — Każdy interesowany może wnieść sprzeciw przeciw konfiskacie w przeciągu ośmiu dni po jej ogłoszeniu, który rozstrzygnąć ma sąd prasowy na jawnym posiedzeniu (§ 13) po wysłuchaniu prokuratora państwa i wnoszącego sprzeciw. Przeciw temu rozstrzygnięciu sądu prasowego przysługują środki prawne zastrzeżone przeciw wyrokom ostatecznym w postępowaniu o zbrodnię albo występki. Rozstrzygnięcie sędziowskie wydane na podstawie przepisu niniejszego artykułu nie może być w żadnym procesie karnym prowadzonym przeciw pewnej osobie podnoszone na teźże niekorzyść". Warto zwrócić uwagę, iż nie przywoływano tutaj paragrafu 492, który mówił, że czynności orzeczone jako karygodne w paragrafach 488 i 491 są nimi również wtedy, jeśli kierują się przeciw władzom lub osobom wykonującym czynności urzędowe.

⁹ Ani niniejsze postanowienie, ani postanowienie z 18 IV 1931 nie ukazały się w „Monitorze”.

¹⁰ „Udzielanie zmyślonych czynów” — to oczywiście udzielanie wiadomości o zmyślonych czynach; „czyny pogardliwe” — to czyny zasługujące na pogardę.

je w opinii publicznej uczynić pogardliwymi i poniżyć, częściowo bez przytoczenia pewnych okoliczności faktycznych obwinia je o pogardliwe przemyślenia i takież sposób myślenia.

Prokurator Sądu Okręgowego
[podpis nieczytelny]

2. Pismo Starostwa Grodzkiego o wykonaniu konfiskaty

Powielany formularz, wypełniony odręcznie (tekst formularzowy wyróżniono tu przez ujęcie go w nawiasy { }). Podpis własnoręczny. Na kartce pieczętka Prokuratury z datą wpływu „7 lut. 1931”.

{Prokuratura Sądu Okręgowego}
{w Krakowie}

{donoszę, iż zarządzona} dnia 6 II 1931 {przez Prokuraturę Sądu Okręgowego w Krakowie} konfiskata broszury pt. *Na przykład, Poemat aktualny*, Tadeusz Peiper, 1931, odbitej czcionkami zak. graf. „Drukarnia Narodowa”, wykonana w dniu 6 lutego {19}31 {na ... egzemplarzach rzezczonej} broszury {pozostała bez dodatkowego wyniku, ponieważ odbito tylko} 4 {egzemplarze obowiązkowe.}

{Kraków, dnia} 7 II 1931
A. Horyński

3. Wyciąg z przemówienia premiera W. Sławka

Maszynopis na połówce kartki formatu kancelaryjnego, nie datowany i bez podpisu.

W Y C I A G

z przemówienia Pana Prezesa Rady Ministrów Walerego Sławka, wygłoszonego na siódmym posiedzeniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 stycznia 1931, według numeru 31 „Monitora Polskiego”.

„Zbadałem sprawę i stwierdzam, że sadyzmu i znęcania się nie było, lecz i tam, jak w każdym więzieniu — posłuch musiał być w razie oporu wymuszony siłą. Innych więzień na świecie nie ma. Próbujecie oczernić oficerów, którzy chwalebniejszą niż wy mają przeszłość. Regulaminów i przepisów oni nie przekroczyli”.

4. Postanowienie Sądu Okręgowego z 11 II 1931

W aktach znajduje się maszynowa kopia czystopisu postanowienia, z pieczęcią Sądu Okręgowego przy podpisie sekretarza („Szymański”) „za zgodność”, oraz

Warto również dodać, że nazywanie poematu *Na przykład* artykułem lub czasopismem (tak np. w poz. 7) brało się z przyzwyczajenia do dziennikarskich przede wszystkim spraw, sądzonych na podstawie prawa prasowego.

egzemplarz brulionowy, wypełniony odręcznie na drukowanym formularzu, na którym umieszczone są podpisy własnoręczne sędziego i protokolanta. W brulionie, w miejscu przeznaczonym na uzasadnienie postanowienia oraz jego szczegółową treść (po słowie „albowiem”), dwukrotnie wpisana jest atramentem wskazówka (ujęta w nawiasy < >): „jak w piśmie Prokuratora”. Prawdopodobnie ta sama ręka oznaczyła odpowiednie fragmenty, zakreślając je na piśmie prokuratora z 10 II 1931. Na egzemplarzu brulionowym znajduje się wykaz adresatów postanowienia: „T. Peiper”, „Wydawnictwo »Zwrotnicy«, Drukarnia Narodowa, Kraków”, „Prokuratura”, „Starostwo Grodzkie”, „Monitor” i nieczytelny (prawdopodobnie: „akta Sądu Okręgowego”). Wyraz „Brześć” podkreślony jest w czystopisie ołówkiem, podobnie jak tekst od słowa „Dlaczego” do słowa „dranie”.

Sąd Okręgowy w Krakowie

Wydział IV

Dnia 11 lutego 1931 r.

Sygn. IV. Pr. 32/31

Sąd Okręgowy, Wydział IV Karny, na posiedzeniu niejawnym w dniu 11 lutego 1931 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu Okręgowego wydał następujące

postanowienie:

Zatwierdza się po myśli § 489 austr. pr.k. zarządzoną przez Prokuratora Sądu Okręgowego w Krakowie dnia 6 II 1931, a wykonaną przez Starostwo Grodzkie w Krakowie dnia 6 II 1931 r., konfiskatę broszury zatytułowanej *Na przykład, Poemat aktualny* — Tadeusz Peiper — albowiem

1. treść utworu powyższego druku zamieszczonego na stronie 10, pt. *Nad listem*, od słów „Nie myśli” do słów „pękną muzy” zawiera znamiona występku z § 516 u.k.

2. treść utworu powyższego druku, zamieszczonego na stronie 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30 pt. *Gniewne szepty*, od słów „że im” do słów „w kale”, od słów „ten kał” do słów „ohydy osłania”, od słów „jak to ich” do słów „elektrycznej pompy”, od słów „że się” do słowa „katowanie”, od słów „A Barlickiego” do słowa „metalową”, od słów „A Bagińskiego-Florka” do słowa „bili”, od słów „zapowiedź śmierci” do słów „tylko Brześć!!!”, od słów „w śledczych” do słowa „bicie”, i pt. *Dlaczego*, od słów „ohyda” do słowa „dranie”, zawiera znamiona występku z § 488, 491, 493 u.k. i art. V ustawy z 17 XII 1862, Nr 8 Dzup. — Gdyż autor częściowo przez udzielanie zmyślonych czynów fałszywie obwinia władze więzienne o czyny niehonorowe, mogące je w opinii publicznej uczynić pogardliwymi i poniżyć, częściowo bez przytoczenia pewnych okoliczności faktycznych obwinia je o pogardliwe przymioty i takiż sposób myślenia. — Zakazuje się dalszego rozszerzania skonfiskowanej treści powyższego artykułu. —

Zakaz ten ma być ogłoszony w Dzienniku urzędowym. — Cały nakład skonfiskowanego pisma ma być zniszczony.

Przewodniczący:
S. O. M. *Pilarski*

Protokolant:
Strawiński

5. Sprzeciw T. Peipera

Maszynopis, kartka formatu kancelaryjnego, daty i numery sprawy wypełnione nieznaną ręką, podpis Peipera własnoręczny. Na piśmie pieczętka Sądu Okręgowego z datą wpływu „16 lut. 1931” oraz adnotacją o sposobie doręczenia: „osobiście”.

Do Sądu Okręgowego, Wydział Karny
w Krakowie

L. cz. IV. Pr. 32/31

Tadeusz Peiper
literat
w Krakowie, ul. Jagiellońska 5

wnosi

SPRZECIW

od ts. postanowienia z dnia 11 lutego 1931, IV. Pr. 32/31

pojedynczo

Od ts. postanowienia z dnia 11 lutego 1931, L. cz. IV. Pr. 32/31, wnosi podpisany sprzeciw i uprasza o wyznaczenie w sprawie tej ustnej rozprawy.

Tadeusz Peiper

6. Protokół rozprawy z 18 IV 1931

Formularz czterostronicowy drukowany, wypełniony odręcznie na s. 1 i 2, opatrzone własnoręcznymi podpisami (tekst formularzowy ujęto w nawiasy { }). Do niego dołączony jest brulion uzasadnienia.

{Protokół} posiedzenia jawnego
{Sąd Okręgowy} w Krakowie, {dnia} 18 IV 1931 r.
{Sprawa} zatw[ierdzenia] zaj[ęcia] artykułu pt. *Na przykład* o znamiona
z § 489, 516, 488, 491, 493 k.k.¹¹
{Obecni:}

¹¹ Zgodnie z paragrafem 489, nie przywoływanym we wcześniejszych stadiach postępowania (może wskutek omyłki protokolanta), obraży czci staje się winnym, „kto w drukach, rozpowszechnianych pismach albo obrazowych przedstawieniach, albo kto, nie będąc do tego szczególnymi okolicznościami zniewolonym, publicznie rozgłasza przeciw komuś obelżywe, choćby nawet prawdziwe fakta z życia prywatnego albo rodzinnego”.

{Przewodniczący — sędzia}	S. O. K. Konopacki
{Sędziowie}	S. O. Dr R. Stuhr
	S. O. Dr K. Döhinger

{Protokolant}: Dr B. Frühling

{Oskarżyciel publiczny}: wiceprokurator dr Kozłowski

{Posiedzenie jest jawne.}

{Po wywołaniu sprawy stawili się}: autor skonfiskowanego artykułu Tadeusz Peiper, literat.

Posiedzenie na skutek sprzeciwu Tadeusza Peipera literata, autora broszury skonfiskowanej od postanowienia ts. z 11 II 1931 sygn. IV Pr. 32/31.

Przewodniczący odczytuje inkryminowany artykuł i postanowienie ts. z 11 II 1931 sygn. IV Pr. 32/31.

Prokurator wnosi na utrzymanie postanowienia ts. z 11 II 1931 i odrzucenie sprzeciwu.

Repr[ezentant] sprzeciwu p. Tadeusz Peiper wnosi o uchylenie konfiskaty.

Trybunał po naradzie ogłasza następujące postanowienie:

Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział IV Karny, wydał w dniu dzisiejszym następujące postanowienie:

Uwzględnia się częściowo sprzeciw p. Tadeusza Peipera, autora broszury *Na przykład*, a mianowicie uchyla się konfiskatę wierszy pt. *Gniewne szepty* w całości, natomiast zatwierdza się konfiskatę odnośnie do części ustępu *Nad listem*.

Uzasadnienie

Konfiskatę zatwierdzono w szczególności *Nad listem*, ponieważ uległe w konfiskacie słowa w brzmieniu zacytowanym, obrazowym przedstawieniem naruszają wstydlivość, tym więcej że dziełko to jako wytwór polskiego autora wejdzie do literatury, a tym samym dostać się może do rąk niewinnej młodzieży.

Natomiast uchylono konfiskatę *Gniewne szepty* w całości we wszystkich ustępach, albowiem nie autor, lecz jego bohater opowiada o stosunkach i postępowaniu z więźniami brzeskimi, nadto zaś nie [s]kierowuje tego opowiadania, które nazywa szeptami, jako zarzutów przeciw ściśle oznaczonym władzom, a w szczególności przeciw władzy więziennej w Brześciu.

Konopacki

Frühling

7. Zażalenie prokuratora na postanowienie Sądu Okręgowego z 18 IV 1931

Maszynopis dwustronnie zapisany, opatrzone własnoręcznym podpisem. Spięte razem jest pismo przewodnie, na którym umieszczono odręcznie adnotację: „Vid.

Sekr[etariat]. Przedłożyć zażalenie Sądowi Apelacyjnemu, Kr[aków] 22/4 1931, *Konopacki*". Na zażaleniu adnotacja, że wpłynęło 21 IV, załatwiono 22 IV.

Do

Sądu Apelacyjnego w Krakowie
przez Sąd Okręgowy Wydział Karny Prasowy
w Krakowie

Na postanowienie Sądu Okręgowego, Wydział Karny Prasowy w Krakowie, z dnia 18 IV 1931, IV Pr. 32/31, którym uwzględniono sprzeciw autora broszury zatytułowanej „*Na przykład — Poemat aktualny — Tadeusz Peiper, 1931*” przeciw postanowieniu Sądu Okręgowego w Krakowie z 11 II 1931, IV Pr. 32/31, zatwierdzającemu konfiskatę tegoż czasopisma [!], o ile sprzeciw ten skierowany był przeciw zatwierdzeniu konfiskaty tej broszury z powodu treści utworów [tu następuje wymienienie stron i fragmentów, będących przedmiotem konfiskaty, jak wyżej, w piśmie Prokuratury z 10 II 1931], i konfiskatę tych ustępów uchylono, wnosząc następujące

Zażalenie

Sąd I inst[ancji] niesłusznie uwzględnił sprzeciw i uchylił konfiskatę, albowiem wobec treści przemówienia P. Prezesa Rady Ministrów, Sławka, dołączonego w wyciągu do aktów IV Pr. 32/31, wedle którego w więzieniu w Brześciu nie było znęcania się i sadyzmu i oficerowie pełniący tam obowiązki nie przekroczyli regulaminów i przepisów, treść utworów wyżej wymienionych zawiera znamiona występku z §§ 488, 491, 493 u.k. i art. V ustawy z 17 XII 1962, Nr 8 Dzun., gdyż autor częściowo przez udzielanie zmyślonych czynów fałszywie obwinia władze więzienne o czyny niehonorowe, mogące je w opinii publicznej uczynić pogardliwymi i poniżyć, częściowo zaś bez przytoczenia pewnych okoliczności faktycznych obwinia je o pogardliwe przymioty i takież sposób myślenia.

O ile Sąd I inst[ancji] uchylenie konfiskaty oparł na tym, że w treści poematu nie autor wyraża swe myśli co do sprawy Brześcia, lecz jego bohater, a autor tylko niejako te myśli rejestruje, to takie uzasadnienie może być dopuszczalne w wykładzie literackim poematu, ale nie może być opartym na ustawie uzasadnieniem postanowienia Sądu, zwłaszcza w postępowaniu przedmiotowym.

Również niesłusznym jest powoływanie się Sądu na to, że utwory nie wskazują na władze więzienne jako te, przeciw którym są zwrócone, bo chyba treść ich dostatecznie, wprawdzie nie po nazwisku, ale „przez znamiona do nich się odnoszące”, wskazuje jako obiekt przestępstwa nie kogo innego, jak właśnie władze Więzienia w Brześciu, a to wedle przepisu § 491 u.k. wystarcza.

Wobec tego wnoszę, aby Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżone postanowienie i orzekł, że nie uwzględnia się sprzeciwu autora, Tadeusza Peipera, i konfiskatę orzeczoną postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 11 II 1931, IV. Pr 32/31, utrzymuje się w mocy.

Dr Adam Kozłowski
wz. Wiceprokurator Rejonu I

8. Postanowienie Sądu Apelacyjnego z 6 V 1931

Kopia maszynopisowa, u dołu stronicy obok formuły „za zgodność” podpis odręczny „Ziomkowa”. Na kartce pieczęć Sądu Okręgowego i data „11 V 1931”. Odręczna adnotacja dla sekretariatu: „Doręczyć jak postanowienie I instancji”, i data „15. 5. 31”.

Sąd Apelacyjny, Wydział I
Kraków, dnia 6 maja 1931 r.
Sygnatura I KZ 100/31

Sąd Apelacyjny w Krakowie w sprawie prasowej z powodu zajęcia poematu zatytułowanego *Na przykład*, rozpoznając zażalenie Prokuratora Sądu Okręgowego w Krakowie na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 18 kwietnia 1931 r., sygnatura IV Pr. 32/31, o ile nim uwzględniono sprzeciw autora, Tadeusza Peipera, i uchyłono postanowienie tegoż sądu z dnia 11 lutego 1931 r., zajęcie wierszy pt. *Gniewne szept* i *Dlaczego?*, na posiedzeniu niejawnym dnia 6 maja 1931 r. po wysłuchaniu wniosku Prokuratora Sądu Apelacyjnego postanawia:

Zażalenie uwzględnić i utrzymać w całej rozciągłości w mocy konfiskatę orzeczoną postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 11 lutego 1931 r., sygnatura IV Pr. 32/31.

Uzasadnienie:

W § 493 austr. p.k. wyraźnie wytknięto dla postępowania przedmiotowego jako wyłączny cel ściganie samej tylko karygodnej osnowy pisma. Osoba autora pozostawiona została w tym postępowaniu poza nawiasem sprawy, skutkiem czego dociekania Sądu I instancji w tym kierunku, kto „opowiada” rzecz, nie zmierzają wcale do celu.

Sąd I instancji nie wypowiedział się jasno co do karygodności zakwestionowanych wierszy. Z faktu, że wdawał się w rozpoznanie, czy treść, o którą chodzi, wymierzono przeciwko władzy, należałoby przypuszczać, że był zdania, iż pod tym warunkiem należałoby tę treść uznać za karygodną. Sąd Apelacyjny podziela zapatrywanie prawne Sądu I instancji w postanowieniu z 11 lutego br., że w zakwestionowanych ustępach wierszy mieszczą się znamiona występku z §§ 488, 491 i 493 u.k., a nadto z art. V ust. z dnia 17 grudnia 1862, Dz. austr. p.p. Treść bowiem zarzu-

tów jest tego rodzaju, że jakkolwiek nie wymienia żadnej władzy, to jednak nie pozostawia wątpliwości, iż zarzuty wymierzono przeciwko władzom, które ze sprawą uwięzionych w Brześciu miały styczność.

Przewodniczący
Dr A. Strawieński

Protokolant
Dr A. Seyrlhuber

9. Egzemplarz „Na przykład” z zakreszeniami prokuratora

Zakreślenia te dokonywane były na tekście poematu — przez ujęcie w klamry odnośnych wersów i ich przekreślenie linią ukośną, przez podkreślenie odnośnych wersów — oraz na marginesie przez zaznaczenie linią pionową. Ponieważ zakreszenia w tekście polegające na ujęciu w klamry i przekreśleniu (czynione ołówkiem czerwonym) dotyczą miejsc wskazanych w piśmie Prokuratury z 10 II 1931, podajemy tylko wypadki zakreszeń na marginesie (= marg.) oraz podkreśleń (= podkr.), zaznaczając też kolor ołówków: czerwony (= czerw.), niebieski (= nieb.), zwykły (= zw.). Numery porządkowe wersów liczone są od góry strony.

Zakreślenia te są następujące:

s. 10, w. 7—8, marg., nieb., dopisek „516”,
marg., nieb. (co oznaczało: § 516)	s. 28, w. 1—2, marg., czerw.
w. 3—21, marg., nieb.
s. 11, w. 20, podkr., nieb.	s. 29, w. 1—3, marg., nieb.
w. 9, podkr., zw.
s. 16, w. 22—24, marg., nieb.	s. 30, w. 13—20, marg., czerw.
s. 20, w. 8, podkr., nieb. (od słowa
„Szczy”)	s. 31, w. 4—7, marg., czerw.
w. 25—28, marg., czerw.
s. 22, w. 1—23, marg., czerw.	s. 32, w. 1—12, marg., czerw.
w. 24—28, marg., czerw.
s. 23, w. 1—24, marg., czerw.	s. 33, w. 1—6, marg., czerw.
s. 24, marg., czerw. (słowo „wojskowych”
podkr., zw.)	s. 35, w. 7—18, marg., nieb.
s. 25, w. 1—23, marg., czerw.	s. 36, w. 1—10, marg., nieb.
w. 11—13, marg., nieb.
s. 27, w. 24—25, marg., czerw.	

Ołówkiem czerwonym zakreślane więc były te fragmenty, których treść uzasadniała wystąpienie o konfiskacie na podstawie §§ 488, 491 i 493 (tj. o obrazę czci).

Nasuwać się następujące uwagi:

1. Argumentacja Peipera musiała wywrzeć wrażenie na sędziach, skoro uzasadniając uchylenie konfiskaty w odniesieniu do inkryminowanych fragmentów powoływano się na jego argumentację (nie autor, lecz jego postaci opowiadają).

2. Prawdopodobnie natychmiast po wydrukowaniu poematu Peiper ukrył cały nakład (z wyjątkiem czterech skonfiskowanych egzemplarzy). Dzięki temu okres między rozprawą jawną z 18 IV a rozprawą apelacyjną z 6 V, utrzymującą konfiskatę, mógł wykorzystać na rozpowszechnienie swego poematu. „Urzędowy Wykaz Druków” notuje *Na przykład* w numerze 16 z r. 1931, a więc wśród druków zarejestrowanych w Bibliotece Narodowej między 26 IV a 2 V 1931.

3. Nie wiadomo, dlaczego decyzję Sądu Apelacyjnego wysłano także Haeckerowi. Dałoby się to wytłumaczyć tylko ewentualnym zamiarem Haeckera drukowania poematu lub jego fragmentów w redagowanym przezeń „Naprzodzie”, na ten temat nie ma jednak żadnych informacji.